

OLGU SUNUMU | CASE REPORT

Asperger Sendromu Olan Olguda Captagon Kullanımı

Use of Captagon in a Case with Asperger Syndrome

Ömer Kardaş¹, Yeliz Balça Çapan², Mehmet Emin Yüksel³, Hüseyin Tunca⁴

1. Diyarbakır Selahaddin Eyyübi Devlet Hastanesi, Diyarbakır, Türkiye

2. Dicle Üniversitesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıklar ABD, Diyarbakır, Türkiye

3. Diyarbakır Gazi Yaşargil Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Diyarbakır, Türkiye

4. Diyarbakır Çocuk Hastalıkları Hastanesi, Diyarbakır, Türkiye

ABSTRACT

Asperger syndrome is a disorder defined by social and emotional restrictions and associated with repetitive behaviour and interests. Asperger syndrome signs begin in childhood and It persists lifelong. Alcohol abuse has been reported as 7% percent in Asperger syndrome cases while alcohol and substance abuse has been reported as 16% percent for the adults with the autism spectrum disorder. Captagon is an amphetamine derivative and its main ingredient is fenethylline. It is chemically formed by combining amphetamine and theophylline. In the literature, also known as psychoterorizan, captagon has been reported to have effects such as fearlessness, euphoria, forcefulness, keeping awake for days, killing without any consideration after used among terrorist groups. Our case who used captagon at age 16 first, had an increase in the amount of energy and according to the statement of the family after using the substance, he had walked about 90 km from one district to another and talked about to have special powers, such as resurrecting the deads with the ring on his finger which are clear signs of a psychotic. In this study, it is aimed to report on the usage and effects of Captagon that is a rarely known substance by a adolescent with Asperger syndrome.

Keywords: Asperger syndrome, captagon, autism spectrum disorder, adolescent.

ÖZ

Asperger sendromu sosyal ve duygusal gelişimde kısıtlılık ve farklılıklar, tekrarlayıcı davranış ve ilgilerle seyreden, belirtileri çocukluk çağında başlayan ve yaşam boyu süren bir bozukluk olarak tanımlanmıştır. Asperger sendromunda alkol kötüye kullanımı %7 olarak bildirilmiştir. Erişkin yaşa gelmiş otizm spektrum bozukluklu bireylerin %16'sında alkol ve madde kötüye kullanımı bildirilmiştir. Captagon etken maddesi feniletilin olan bir amfetamin türevidir. Kimyasal olarak amfetamin ve teofilinin birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. Alanyazında psikoterörizan olarak da bilenen captagonun terörist gruplar tarafından kullanılması sonrasında öfori, korkusuzluk, güçlü hissetme, günlerce uyanık kalma, düşünmeden öldürme gibi etkilerinin olduğu bildirilmiştir. İlk olarak 16 yaşında captagon kullanan olgunun, bu maddeyi kullandıktan sonra enerji miktarında artış olduğu, ailenin ifadesine göre bir ilçeden diğerine yaklaşık 90 km'lik yolu yürüyerek gittiği, özel güçlerinden söz ettiği, parmağında yüzük olduğu bununla ölüyü diriltebileceği gibi psikotik bulgularının olduğu anlaşılmıştır. Bu yazıda az bilenen bir madde olan Captagonun Asperger sendromu tanılı bir ergende kullanımı ve etkilerinin bildirilmesi amaçlanmıştır.

Anahtar kelimeler: Asperger sendromu, captagon, otizm spektrum bozukluğu, adolesan

Correspondence / Yazışma Adresi: Ömer Kardaş, Diyarbakır Selahaddin Eyyübi Devlet Hastanesi Çocuk ve Ergen Madde Bağımlılığı Tedavi Merkezi (ÇEMATEM), Diyarbakır, Türkiye

E-mail: kardasomer@gmail.com

Received /Gönderilme tarihi: 21.11.2018 Accepted /Kabul tarihi: 09.12.2018

Bu olgu 2017 yılında Antalya'da 11. Ulusal Alkol Madde Bağımlılığı Kongresinde poster bildirisi olarak sunulmuştur / This case has been presented as a poster presentation in 11th National Alcohol Drug Dependence Congress, Antalya, Turkey on 2017.

GİRİŞ

Otizm erken dönemde başlayan ve yaşam boyu süren, sosyal iletişim, bilişsel ve davranışsal gelişimde gecikme ve/veya sapmalarla giden bir bozukluktur (1). DSM-IV'de yaygın gelişimsel bozukluklar başlığı altında Rett sendromu, Dezintegratif bozukluk, Asperger sendromu, Otitik bozukluk ve başka türlü adlandırılmayan yaygın gelişimsel bozukluk yer almaktadır (1). Asperger sendromu (AS) sosyal ve duygusal gelişimde kısıtlılık ve farklılıklar, tekrarlayıcı davranış ve ilgilerle seyreden, belirtileri çocukluk çağında başlayan ve yaşam boyu süren bir bozukluk olarak tanımlanmıştır (1). Bu sendrom ilk kez 1944 yılında Hans Asperger tarafından tanımlanmış. Bu olgularda sözel olmayan iletişimde problem, özel ilgi alanı, duyguları entellektualize etme, sakarlık beden koordinasyonunda problemler ve davranım problemlerini tanımlamıştır (2). DSM-5'de Asperger sendromu kaldırılmış olup AS da dahil bütün yaygın gelişimsel bozukluklar (YGB), otizm spektrum bozukluğu (OSB) olarak değiştirilmiştir (3). Bu gruba psikiyatrik komorbidite sık eşlik etmektedir. Özellikle yıkıcı davranış bozuklukları, anksiyete ve duygudurum bozuklukları en sık eşlik eden durumlardır. Asperger sendromunda alkol kötüye kullanımı %7 olarak bildirilmiştir. Erişkin yaşa gelmiş OSB'lilerin %16 sında alkol ve madde kötüye kullanımı bildirilmiştir (2).

Captagon etken maddesi feniletilin olan bir amfetamin türevidir. Kimyasal olarak amfetamin ve teofilinin birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. İlk olarak 1961 yılında Almanya'da teofilinin kardivasküler, pulmoner ve santral sinir sistemi üzerine olan yan etkilerinin araştırılması sırasında bulunmuştur. Daha sonraki 20 yılda Avrupa'da Captagon adıyla amfetamine alternatif olarak reçete edilmiştir. Feniletilin, dikkat eksikliği/hiperaktivite, narkolepsi, dirençli epilepsi ve depresyonda kullanılmıştır. Bu kullanım alanlarına rağmen Amerika'da FDA (Food and Drug Administration) tarafından kullanımına onay verilmemiştir. Captagon kullanımı özellikle Doğu Asya ve Arap ülkelerinde artış göstermektedir (4). Suriye'de terörist gruplarca bu maddenin kullanıldığına dair yayınlar mevcuttur (5). Feniletilinin santral sinir sistemini uyarması sonucu uyanıklık, fiziksel performans ve konsantrasyon artışı, güçlü hissetme, iştah azalması gibi etkileri mevcuttur (4). Bu maddenin terörist gruplar tarafından alınması sonrasında öfori, korkusuzluk, güçlü hissetme, günlerce uyanık kalma, düşünmeden öldürme gibi etkilerinin olduğu bildirilmiştir (6). Ülkemiz captagonun ticari trafiğindeki duraklardan biridir. Özellikle Suriye'de oluşan savaş ortamından sonra ülkemizde ele geçirilen maddelerden biri de captagondur (7).

Bu olgu bildiriminde asperger sendromu gibi otizm spektrum bozukluklarında komorbid durumların önemine dikkat çekmek istenmiştir. Madde kullanım bozukluğu bu komorbid durumlardan biridir. Bu olguda ayrıca az bilinen bir madde olan Captagonun bildirilmesi amaçlanmıştır.

OLGU

B. , 17 yaş 6 ay erkek olgu, çocuk evinde kalıyor, kliniğimize kurum görevlisi tarafından madde kullanımı, aşırı hareketlilik, anlamsız konuşma ve aşırı sinirlilik şikayetleri ile getirildi. Olgu 7 yaşında aile içi sorunlar nedeniyle çocuk evine yerleştirilmiş 9 yaşına kadar kurumda kalan olgu daha sonra koruyucu aile tarafından biyolojik ablası ile birlikte evlat edinilmiş. Yaklaşık 1 ay önce de davranış sorunları, madde kullanımı, adli sorunlar üzerine tekrar çocuk

evine getirilmiş. Takipli olmayan gebelik sonucu normal yolla miadında doğan olgunun doğum travması veya hipoksi öyküsünün olmadığı öğrenildi. Gelişim öyküsüne bakıldığında göz temasının kısıtlı olduğu, tek kelimelerin 2 yaş, en az 2 kelimeli cümlelerin 3 yaş, yürümenin 1 yaşında olduğu öğrenilmiştir. Okul çağına bakıldığında; okuma yazmayı zamanında öğrenen olgunun çok hareketli olduğu, dikkat sorunları yaşadığı, sosyal iletişiminin kısıtlı olduğu öğrenilmiştir. Ortaokul dönemine kadar akademik başarısı iyi olan olgunun daha sonra devamsızlık ve akademik başarısında düşme sonrası 9. sınıfta okulu bıraktığı, genellikle yalnız zaman geçirdiği, esprileri anlamakta zorluk çektiği ve öteki dünya ile ilgili konulara fazlasıyla meraklı olduğu öğrenilmiştir. Madde kullanım öyküsüne bakıldığında; sigaraya 12 yaşında başlamış ve düzenli içmiyor, esrara 17 yaşında başlamış haftada 1-2 defa, alkolü 16 yaşında 1 defa, ekstazi 17 yaşında birkaç defa denemiş. 16 yaşında captagon kullanımı olan olgu, bu maddeyi bulduğu zaman kullandığını, kullandıktan sonra cesaretlendiğini ve her şeyi yapabileceğini belirtiyordu. Özellikle madde kullanmaya başladıktan sonra enerji miktarında artış olduğu, ailenin ifadesine göre bir ilçeden diğerine yaklaşık 90 km'lik yolu yürüyerek gittiği, özel güçlerinden söz ettiği, parmağında yüzük olduğu bununla ölüyü diriltebileceği gibi psikotik bulgularının olduğu anlaşılmıştır. Öz geçmişinde bebeklik döneminde 1 defa febril konvülzyon geçirdiği öğrenilmiştir. Aile öyküsünde biyolojik babasının doğaüstü olaylara ilgisi olduğu, muska yaptığı, hazine aramaya meraklı ve sosyal iletişiminin kısıtlı olduğu öğrenilmiştir.

Ruhsal durum muayenesine bakıldığında; giyimi ve hijyeni azalmış, bilinci açık yönelimi tam, spontan dikkati azalmış, algı normal, göz teması kısıtlı, monoton ses tonu ile konuşuyor, duygudurumu irritabl, affekt uyumlu, iç görüşü azalmış, uyku ve iştah normal, konuşma miktarı artmış, yatış yapılacağı ile ilgili düşünce uğraşları mevcuttu. Klinik olarak normal mental kapasite düşünüldü. İdrarda madde saptanmadı. Alınan öykü ve muayene sonucunda olguda; Asperger sendromu, madde kullanım bozukluğu ve maddenin tetiklediği psikoz ve irritabilite nedeniyle risperidon 2 mg/g başlandı.

TARTIŞMA

Asperger sendromu'na yıkıcı davranış bozuklukları, anksiyete ve duygudurum bozuklukları en sık eşlik eden durumlardır (2). Asperger sendromlu bireylerde özellikle ergenlik çağında depresyon ve anksiyete oldukça yaygındır (8). Yazında AS ile madde kullanımı birlikteliğini araştıran az sayıda çalışma mevcuttur. Bu çalışmalarda otizm spektrum bozukluğu ve madde kullanımı birlikteliği araştırılmış özel olarak AS ve madde kullanım bozukluğu birlikteliğine bakılmamıştır. Bir çalışmada erişkin yaş grubunda madde kullanım bozukluğu komorbiditesinin DEHB tanılı olgularda OSB tanılı olgulara göre daha fazla olduğu bildirilmiştir (9). Diğer çalışmada YGB tanılı olgular madde kullanımı açısından diğer psikiyatrik tanılarla karşılaştırılmış ve bu olgularda daha az madde kullanım bozukluğu komorbiditesinin eşlik ettiği belirtilmiştir (10). Yapılan bir başka çalışmada ise AS'nun mental gelişimde aksamalara sebep olabileceği madde kullanım bozukluğunun da bu sonuçlardan biri olabileceği belirtilmiştir (11). AS tanılı adolesanlarda madde kullanımına yönelik risk faktörlerinin araştırıldığı bir çalışmada bu bireylerde koruyucu faktörlerin yetersizliği nedeniyle madde kullanımı riskinin fazla olduğu gözlenmiştir. AS tanısı, erkek cinsiyet, hüznü ve içe dönük kişilik özellikleri diğer faktörlerden bağımsız olarak madde kullanımı riskini artırdığı bildirilmiştir (12). Olgumuz bu risk faktörlerinden ikisini taşımaktadır. Ancak kişilik özellikleri

açısından objektif bir testle değerlendirilmemiştir. Sosyal defisit ve bu durumdan kurtulmaya yönelik self medikasyon madde kullanıma sebep olan hipotezlerden biridir ve AS tanılı bireylerde madde kullanımını kısmen açıklamaktadır (13). Olgumuzun madde kullanım davranışı bu hipotezle uyumludur. Bununla birlikte olgunun tercih ettiği maddenin etkileri göz önünde bulundurulduğunda sosyal defisitin yanı sıra depresif süreçlerle de baş etmek için bu maddeye yönelmiş olabileceği düşünülmektedir.

Yazında amfetamin kullanımı sonrası psikotik bulgular görüldüğü bildirilmiştir (14). Bir amfetamin türevi olan captagonun da psikotik belirtilere sebep olması şaşırtıcı olmaz. Olguda özellikle de bu madde sonrası psikotik bulguların ortaya çıktığı görülmektedir. Öfori, cesaretlenme, psikomotor aktivitede artış, güçlü hissetme captagonun diğer etkilerindendir. Olgunun yaklaşık 90 km yolu yürütmesi, iritabilite maddenin muhtemel diğer etkileri olduğu düşünülmektedir. Literatürde adolesanlarda captagon kullanımına dair bilgiye rastlanmamıştır. AS ile captagon birlikteliğiyle ilgili de makaleye rastlanmamıştır. Bir çok komorbiditenin birlikte görülebildiği AS özellikle madde kullanımı ile bir araya geldiğinde oldukça zor bir klinik tabloya dönüşebilmektedir. Captagon bu klinik tabloyu daha da zorlaştırabilir.

KAYNAKLAR

1. American Psychiatric Association. Mental Bozukluklarını Tanısal ve Sayımsal Elkitabı (DSM-IV), Köroğlu E, (çeviren), Ankara, Hekimler Yayın Birliği, 1994.
2. Motavallı NM. Otizm Spektrum Bozuklukları Tanı ve Takip, 1. Baskı, İstanbul, Nobel Tıp Kitapevi, 2014; s43-52,106
3. American Psychiatric Association. Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders Fifth Edition (DSM-5), Washington DC, London England, American Psychiatric Publishing. 2013.
4. Katselou M, Papoutsis I, Nikolaou P, Qammaz S, Spiliopoulou C. Fenethylline (Captagon) Abuse - Local Problems from an Old Drug Become Universal. Basic & Clinical Pharmacology & Toxicology, 2016; 119, 133–140.
5. Van Hout MC, Wells J. Is Captagon (fenethylline) helping to fuel the Syrian conflict? Addiction 2016; 111:748-749.
6. https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2015/11/19/the-tiny-pill-fueling-syrias-war-and-turning-fighters-into-super-human-soldiers/?noredirect=on&utm_term=.d0e799c15215 (Erişim tarihi Kasım 2017).
7. Arslan M, Zeren C, Celikel A, Ortanca I, Demirkiran S. Increased drug seizures in Hatay, Turkey related to civil war in Syria. Int J Drug Pol 2015; 26:116–233.
8. Ghaziuddin M, Butler E. Clumsiness in autism and Asperger syndrome: a further report. J Intellect Disabil Res 1998; 42:43-48.
9. Sizoo B, Van den Brink W, Koeter M, Van Eenige MG, Wijngaarden-Cremer V, Van der Gaag R. Treatment seeking adults with autism or ADHD and comorbid substance use disorder: prevalence, risk factors and functional disability. Drug Alcohol Depend 2010; 107:44–50.
10. Santosh P, Mijovic A. Does pervasive developmental disorder protect children and adolescents against drug and alcohol use? Eur Child Adolesc Psychiatry 2006; 15:183–188.
11. Lundstrom S, Chang Z, Kerekes N, Gumpert CH, Rastam M, Gillberg C et al. Autistic-like traits and their association with mental health problems in two nationwide twin cohorts of children and adults. Psychol Med 2011; 41:2423–2433.
12. Ramos M, Boad L, Moreno C, Llorente C, Romo J, Parellada M. Attitude and risk of substance use in adolescents diagnosed with Asperger syndrome, Drug Alcohol Depend 2013; 133:535– 540.
13. Clarke T, Tickle A, Gillott A. Substance use disorder in Asperger syndrome: An investigation into the development and maintenance of substance use disorder by individuals with a diagnosis of Asperger syndrome, , Int J Drug Policy 2016; 27:154-163.
14. Bramness JG, Rognli EB. Psychosis induced by amphetamines, Curr Opin Psychiatry 2016; 29:236-241.